

EUROPOS SĄJUNGA

EUROPOS PABĖGĖLIŲ FONDAS

Valdas Dambra
Danguolė Grigolovičienė

**INFORMACIJOS APIE PABĖGĖLIŲ SOCIALINĮ IR KULTŪRINĮ
SAVITUMĄ LIETUVOJE APIBENDRINIMAS IR ĮVERTINIMAS
TEISINIU IR SOCIOLOGINIU POŽIŪRIU**

Tvirtinu:
Projekto vadovas
Artūras Rudomanskis

Vilnius 2008

IVADAS

Viena iš prigimtinių žmogaus teisių yra teisė ieškoti prieglobsčio nuo persekiojimo ir šiuo prieglobsčiu naudotis. Lietuvos Respublika gerbia ir saugo šią žmogaus teisę. Jau 10 metų Lietuvoje veikia nacionalinė prieglobsčio procedūra, suteikianti galimybę nuo karo, persekiojimo ir šurkščių žmogaus teisių pažeidimų bėgantiems asmenims prašyti Lietuvos valstybės pagalbos ir apsaugos. Šios procedūros pagrindas – 1951 m. Jungtinių Tautų konvencija dėl pabėgėlių statuso¹. Konvencija apibrėžia pabėgėlių statusą, jų teises ir pareigas priimančioje valstybėje. Viena pagrindinių Konvencijoje įtvirtintų garantijų – draudimas išsiųsti pabėgėlius į šalį, kur jų gyvybei ar laisvei grėstų pavojus. 1997 m. rugsėjo mėn. Lietuvoje buvo priimti pirmi sprendimai suteikti prieglobstį ir išduoti leidimus gyventi į šalį atvykusiems pabėgėliams.

Per pastaruosius 10 metų Migracijos departamentas prie VRM išnagrinėjo daugiau nei 4 tūkst. užsieniečių prašymų suteikti prieglobstį, 106 asmenims buvo suteiktas pabėgėlio statusas Lietuvos Respublikoje ir išduoti leidimai nuolat gyventi, apie 400 asmenų naudojami papildoma apsauga valstybėje (tokiems asmenims išduodami leidimai laikinai gyventi dėl jų kilmės valstybėse vykstančių ginkluotų konfliktų ar žmogaus teisių pažeidimų)². Po įstojimo į Europos Sąjungą Lietuvai aktualūs ir kiti pabėgėlių teises užtikrinantys dokumentai³

Per visą prieglobsčio procedūros įgyvendinimo laiką ji buvo kelis kartus keičiama ir tobulinama, kartu keičiant ir prieglobsčio prašytojų priėmimo Lietuvoje sąlygas bei prašymų suteikti prieglobstį Lietuvos Respublikoje nagrinėjimo tvarką. Keičiant administracines procedūras, buvo

¹ Lietuvos Respublikos įstatymas dėl 1951 m. Konvencijos dėl pabėgėlio statuso bei 1967 m. Protokolo dėl pabėgėlio statuso ratifikavimo Nr. VIII-85 // Valstybės žinios. 1997. Nr. 12.

² Migracijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos duomenys, Vidaus reikalų ministerijos svetainė <www.vrm.lt>

³ Europos Sąjungos Tarybos reglamentas Nr. 343/2003/EB, nustatantis valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio vienoje iš valstybių narių pateikto prieglobsčio prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijus ir mechanizmus. Official Journal of the European Union. No.L50/1, 25.2 2003;

Europos Sąjungos Tarybos direktyva Nr. 2003/9/EB, nustatanti minimalias normas dėl prieglobsčio prašytojų priėmimo Official Journal of the European Union. No.L31/18, 6.2 2003;

Europos Sąjungos Tarybos direktyva Nr. 2003/55/EB, dėl minimalių normų suteikiant perkeltiesiems asmenims laikiną apsaugą esant masiniam srautui ir dėl priemonių, skatinančių valstybių narių tarpusavio pastangų priimančius tokius asmenis ir atsakant už tokio veiksmo padarinius, pusiausvyrą. Official Journal of the European Union. No.L212/12, 7.8 2001;

Europos Sąjungos Tarybos direktyva Nr. 2003/86/EB, dėl teisės į šeimos susijungimą. Official Journal of the European Union. No. L 251, 03. 10.2003;

Europos Sąjungos Komisijos pakeistas pasiūlymas dėl Tarybos direktyvos dėl valstybėse narėse taikomų pabėgėlio statuso suteikimo ir atšaukimo procedūrų minimalių standartų (COM(2002) 326 final/2).

bandoma pasinaudoti ir kitų Europos Sąjungos valstybių narių geriausia praktika. Lietuvos Respublikoje nustatyta procedūra yra unikali dėl valstybės sandaros, teisinės sistemos ypatumų, prieglobsčio prašytojų skaičiaus. Mūsų šalis yra padariusi nemažą pažangą kurdamą ir tobulindama prieglobsčio suteikimo sistemą, atitinkančią Bendrosios Europos prieglobsčio sistemos principus. Buvo suderintos ir priimtos pagrindinės teisinės priemonės, susijusios su prieglobsčio prašytojų prašymų suteikti prieglobstį nagrinėjimu, dokumentų išdavimu, kad būtų užtikrintas aukšto lygio tarptautinės apsaugos suteikimas asmenims, kuriems iš tikrųjų tokios apsaugos reikia, o nustačius, kad prieglobsčio prašytojams apsaugos nereikia, jie būtų tinkamai gražinti į jų kilmės ar kitas sutinkančias juos priimti valstybes.

Lietuvoje su prieglobstį gavusiais asmenimis dirba ir jų problemas sprendžia keletas valstybinių, nevyriausybinių ir tarptautinių organizacijų. Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos yra vienintelė Lietuvos Respublikos institucija, nuo 1997 metų nagrinėjanti prašymus suteikti prieglobstį ir kompleksiškai sprendžianti prieglobsčio klausimus. Šiais klausimais kasdien bendradarbiaujama su kitomis Lietuvos Respublikos valstybės institucijomis (Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie VRM, Policijos departamentu prie VRM, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija ir kt.), nevyriausybiniomis organizacijomis (Lietuvos Raudonojo Kryžiaus draugija, „Caritas“ ir kt.), Europos Sąjungos valstybių narių ir užsienio valstybių kompetentingomis institucijomis, kurių veikla susijusi su prieglobsčio suteikimu.

Siekiant, kad kuriama pabėgėlių apsaugos sistema Lietuvoje gerai funkcionuotų, glaudžiai bendradarbiaujama su Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių komisaro valdyba. Valdybos nuomone, nuo 1951 m. Jungtinių Tautų konvencijos dėl pabėgėlių statuso ratifikavimo 1997 m. Lietuva padarė pastebimą pažangą tobulindama savo prieglobsčio sistemą: ji išplėtojo individualias prieglobsčio procedūras; įkūrė teisinės pagalbos prieglobsčio prašytojams mechanizmą; parengė prieglobsčio srities specialistų ir pradėjo teikti paramą prieglobstį gavusių asmenų integracijai.

PRIEGLOBSČIO PRAŠYTOJŲ IR PABĖGĖLIŲ POLITIKA LIETUVOJE: PAGRINDINĖ INFORMACIJA

Pagrindiniai teisės aktai, reglamentuojantys prieglobsčio Lietuvos Respublikoje suteikimą, – Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl užsieniečių teisinės padėties“⁴ ir Užsieniečių prašymų suteikti prieglobstį nagrinėjimo, sprendimų priėmimo ir jų vykdymo tvarkos aprašas, patvirtintas vidaus reikalų ministro 2004 m. lapkričio 15 d. įsakymu Nr.1V-361⁵

Pagal galiojančius teisės aktus Lietuvos Respublikoje suteikiamas trijų formų prieglobstis:

- pabėgėlio statusas;
- papildoma apsauga;
- laikinoji apsauga.

Pabėgėlio statusas suteikiamas užsieniečiui (užsienio valstybės piliečiui arba asmeniui be pilietybės), kuris dėl patirto persekiojimo savo kilmės valstybėje arba dėl baimės patirti tokį persekiojimą negali naudotis savo kilmės valstybės gynyba. Toks persekiojimas turi būti susijęs su rase, religija, tautybe, priklausymu tam tikrai socialinei grupei ar politiniais įsitikinimais. Papildoma apsauga Lietuvoje suteikiama užsieniečiui, kuris neatitinka pabėgėlio apibrėžimo, tačiau negali grįžti į savo kilmės valstybę dėl baimės, kad jis bus ten kankinamas, su juo bus žiauriai, nežmoniškai elgiamasi, arba bus žeminamas jo orumas ar jis bus tokiu būdu baudžiamas; yra grėsmė, kad jo žmogaus teisės ir pagrindinės laisvės bus pažeistos; yra grėsmė jo gyvybei, sveikatai, saugumui ar laisvei dėl šioje valstybėje paplitusios prievartos, kuri kyla karinio konflikto metu arba kuri sudaro sąlygas sistemingiems žmogaus teisių pažeidimams. Sprendimą dėl pabėgėlio statuso ar papildomos apsaugos suteikimo arba nesuteikimo priima Migracijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos. Laikinoji apsauga suteikiama Lietuvos Respublikos Vyriausybės sprendimu esant masiniam užsieniečių antplūdžiui. Pats užsienietis kreiptis dėl tokios apsaugos neturi teisės. Laikinoji apsauga suteikiama vieneriems metams. Ji gali būti pratęsta, bet ne ilgiau kaip vieneriems metams. Užsieniečiui, kuriam suteiktas pabėgėlio statusas, išduodamas leidimas nuolat gyventi, užsieniečiui,

⁴ Lietuvos Respublikos įstatymas dėl užsieniečių teisinės padėties Nr. IX-2206 //(Valstybės žinios. 2004. Nr73-2539.

⁵.Vidaus reikalų ministro 2004 m. lapkričio 15 d. įsakymas Nr.1V-361 // Valstybės žinios. 2004. [168-6196](#)).

kuriam suteikta papildoma ar laikinoji apsauga, – leidimas laikinai gyventi (jis gali būti pakeistas po vienerių metų, jeigu išliko pagrindai suteikti prieglobstį).

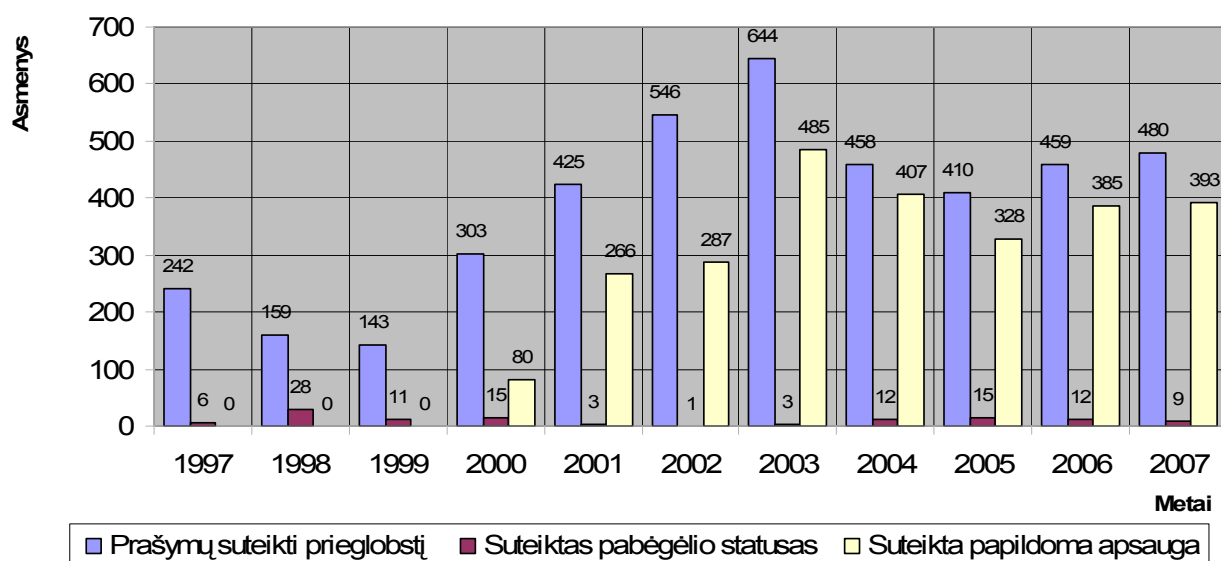
Lietuva tapo pabėgėlius priimančia valstybe nuo 1997 metų, kai ratifikavo 1951 m. Ženevos konvenciją dėl pabėgėlio statuso bei 1967 m. protokolą ir 1997 metų liepą įsigaliojo įstatymas dėl pabėgėlio statuso (nuo 2004 metų balandžio prieglobsčio suteikimą reglamentuoja Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl užsieniečių teisinės padėties“). Per pastaruosius 10 metų Migracijos departamente prie Vidaus reikalų ministerijos išnagrinėta daugiau kaip 4 tūkst. prašymų suteikti prieglobstį, daugiau nei pusė prieglobsčio prašytojų gavo prieglobstį Lietuvoje. 115 asmenų suteiktas pabėgėlio statusas Lietuvos Respublikoje ir išduotas leidimas nuolat gyventi⁶ (žr. 1 pav.).

Prieglobsčio prašę ir jį gavę užsieniečiai

Metai	Prašymų suteikti prieglobstį	Suteiktas pabėgėlio statusas	Suteikta papildoma apsauga
1997	242	6	0
1998	159	28	0
1999	143	11	0
2000	303	15	80
2001	425	3	266
2002	546	1	287
2003	644	3	485
2004	458	12	407
2005	410	15	328
2006	459	12	385
2007	480	9	393
Iš viso	4 269	115	2 631

⁶ Čia ir toliau pateikiami duomenys iš Ketvirtasis ir Penktasis Periodinis pranešimas pagal tarptautinę konvenciją dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo, patvirtintas 2008 m. birželio 25 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr.709 // Valstybės žinios. 2008. Nr. 84-3349.

1 pav. Prieglobstį prašiusių ir gavusių užsieniečių palyginimas

Prieglobsčio prašytojas, kol nagrinėjamas prašymas suteikti prieglobstį Lietuvos Respublikoje, turi teisę gyventi Užsieniečių registracijos centre arba Pabėgėlių priėmimo centre (šiam centre teisę gyventi turi tik nelydimi nepilnamečiai prieglobsčio prašytojai), naudotis jų teikiamomis paslaugomis, įskaitant nemokamą būtinąją medicinos pagalbą ir socialines paslaugas. Prieglobsčio prašytojui taip pat garantuojama valstybės teisinė pagalba ir nemokamos vertėjo paslaugos. Kas mėnesį jam mokama pinigine pašalpa.

Prieglobsčio prašę ir jį gavę užsieniečiai pagal lytį

Metai	Prašymų suteikti prieglobstį		Suteiktas pabėgėlio statusas		Suteikta papildoma apsauga	
	vyrų	moterų	vyrams	moterims	vyrams	moterims
2004	280	178	–	–	–	–
2005	251	159	12	3	–	–
2006	269	190	8	4	–	–
2007	297	183	6	3	224	169

Teisė į sveikatos apsaugą, medicinos pagalbą, socialinį aprūpinimą ir visuomenines paslaugas

Pagal galiojančius teisės aktus sveikatos priežiūros paslaugas tiek piliečiams, tiek užsieniečiams ir asmenims be pilietybės teikiamos vadovaujantis gyvenamosios vietos principu. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatymo 6 straipsniu⁷, draudžiamieji ir apdraustieji privalomuoju sveikatos draudimu neskirstomi pagal tautybę, rasę ar lytį. Privalomuoju sveikatos draudimu draudžiami visi asmenys, nuolat gyvenantys Lietuvos Respublikoje. Be to, privalomuoju sveikatos draudimu draudžiami ir laikinai Lietuvoje gyvenantys ir teisėtai čia dirbantys užsieniečiai ir nepilnamečiai jų šeimos nariai. Visi nurodytieji asmenys, Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatymo nustatyta tvarka sumokėję (arba jeigu už juos yra sumokėta) nustatytojo dydžio įmokas, tampa apdraustaisiais ir gali gauti Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis apmokamas sveikatos priežiūros paslaugas, kompensuojamuosius vaistus ir medicinos pagalbos priemones. Užsieniečių, pateikusių prašymą suteikti jiems prieglobstį Lietuvos Respublikoje, taip pat užsieniečių, kuriems suteikta papildoma ar laikinoji apsauga Lietuvos Respublikoje, sveikatos priežiūra apmokama iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų (Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatymo 6 straipsnio 5 dalis).

2005 metų balandį priėmus Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatymo 6 straipsnio pakeitimo įstatymą, privalomuoju sveikatos draudimu pradėti drausti nelydimi nepilnamečiai užsieniečiai ir labiausiai socialiai pažeidžiami papildomą ir laikiną apsaugą gavę užsieniečiai (asmenys iki 18 metų, asmenys, kuriems nustatyta liga ar organizmo būklė, įrašyta į Sveikatos apsaugos ministerijos patvirtintą sąrašą, vieniši tėvai, auginantys nepilnamečius vaikus, moterys nėštumo laikotarpiu 70 dienų iki gimdymo ir 56 dienos po gimdymo, pensinio amžiaus sulaukę asmenys). Šie asmenys privalomuoju sveikatos draudimu draudžiami valstybės lėšomis. Minėta įstatymo nuostata atsirado siekiant užpildyti įstatymo spragą, kai užsieniečiai, gavę prieglobstį Lietuvoje, pasibaigus jų individualios socialinės integracijos laikotarpiui, dar neturėdavo nuolatinio Lietuvos gyventojo statuso ir niekur neįsidarbėdavo, todėl negalėdavo gauti sveikatos priežiūros paslaugų, apmokamų iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto.

⁷ Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatymas // Valstybės žinios. 1996, Nr. [55-1287](#); 2002, Nr. [123-5512](#).

Iki buvo priimtas minėtas Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatymo 6 straipsnio pakeitimo įstatymas, sveikatos priežiūros paslaugų teikimo asmenims, neturintiems teisės gauti sveikatos priežiūros paslaugų, atvejai buvo sprendžiami individualiai. Galima paminėti Afganistano pilietės Mariam Kamahwal atvejį, kai pagal galiojančius teisės aktus (iki 2005 metų galiojusią Sveikatos draudimo įstatymo redakciją) ji neturėjo teisės gauti sveikatos priežiūros paslaugų, nes ji ir jos motina dar nebuvo gavusios leidimo nuolat gyventi Lietuvoje, o jos motinos individualios socialinės integracijos laikotarpis (kurį užtikrinama sveikatos priežiūra) jau buvo pasibaigęs. Siekiant išspręsti problemą, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. rugsėjo 2 d. nutarimu Nr. 1122 „Dėl lėšų skyrimo“⁸ lėšų minėtai Afganistano pilietei gydyti skirta iš Lietuvos Respublikos Vyriausybės rezervo. Svarbus vaidmuo rengiant prieglobstį gavusių asmenų integracijai į Lietuvos visuomenę tenka Pabėgėlių priėmimo centrui, kurio viena iš pagrindinių funkcijų – apgyvendinti gavusius prieglobstį užsieniečius, kuriems suteiktas pabėgėlio statusas arba papildoma apsauga.⁹

Pabėgėlių priėmimo centras teikia valstybės paramą prieglobstį gavusių užsieniečių integracijai centre, o nuo 2006 metų pradžios organizuoja šių asmenų tolesnę socialinę integraciją savivaldybių teritorijoje. Valstybės parama prieglobstį gavusių užsieniečių integracijai teikiama bendradarbiavimo sutarčių su savivaldybėmis ir nevyriausybinėmis organizacijomis pagrindu.

Parama Pabėgėlių priėmimo centre teikiama iki 6 mėnesių. Jeigu per nustatytą laikotarpį pažeidžiamoms grupėms nepavyksta pasirengti integracijai savivaldybės teritorijoje, šis laikotarpis gali būti tęsiamas iki 18 mėnesių. Pasibaigus integracijai Pabėgėlių priėmimo centre, parama integracijai teikiama savivaldybės teritorijoje (12 mėnesių nuo užsieniečių, gavusių prieglobstį, išvykimo iš Pabėgėlių priėmimo centro dienos, bet ne ilgiau negu trunka išduoto leidimo laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje galiojimo terminas arba iki asmens išvykimo iš Lietuvos Respublikos).

Jeigu per nustatytą laikotarpį pažeidžiamoms grupėms nepavyksta integruotis, šis laikotarpis dar gali būti pratęstas, bet ne ilgiau negu trunka išduoto leidimo gyventi Lietuvos Respublikoje galiojimo terminas. Bendras integracijos laikotarpis centre ir savivaldybės teritorijoje negali būti ilgesnis kaip 60 mėnesių.

⁸ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. rugsėjo 2 d. nutarimas Nr. 1122 // Valstybės žinios. 2004. Nr. 136-4949.

⁹ Ketvirtasis ir Penktasis Periodinis pranešimas pagal tarptautinę konvenciją dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo, patvirtintas 2008 m. birželio 25 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr.709 // Valstybės žinios. 2008. Nr. 84-3349.

2008 m. sausio 1 d. duomenimis, 250 prieglobstį gavusių užsieniečių dalyvauja integracijoje. Parama jiems teikiama šiuose miestuose: Kaune – 78 asmenys; Klaipėdoje – 43; Alytuje – 8; Ukmergėje – 5; Elektrėnuose – 39; Marijampolėje – 7; Pabradėje – 10; Vilniuje – 30; Jonavoje – 15 ir Lentvaryje – 15¹⁰.

Prieglobstį Lietuvoje gavusių asmenų apklausoje buvo siekiama surinkti informacijos, susijusios su jų socialiniu, kultūriniu savitumu ir siekiu plėtoti tas galimybes. Tikėtina, kad šios kategorijos asmenų atsakymai į anketos klausimus buvo pakankamai atviri, pateikti suvokiant, kokiems tikslams jie skirti. Kiekvienas respondentas buvo atskirai informuotas, kad neprivalo atsakinėti į jam nepriimtinius klausimus.

Apklausa vyko 2008 m. balandžio – gegužės mėnesiais.

ATRANKA, IMTIES CHARAKTERISTIKOS IR REZULTATŲ APTARIMAS

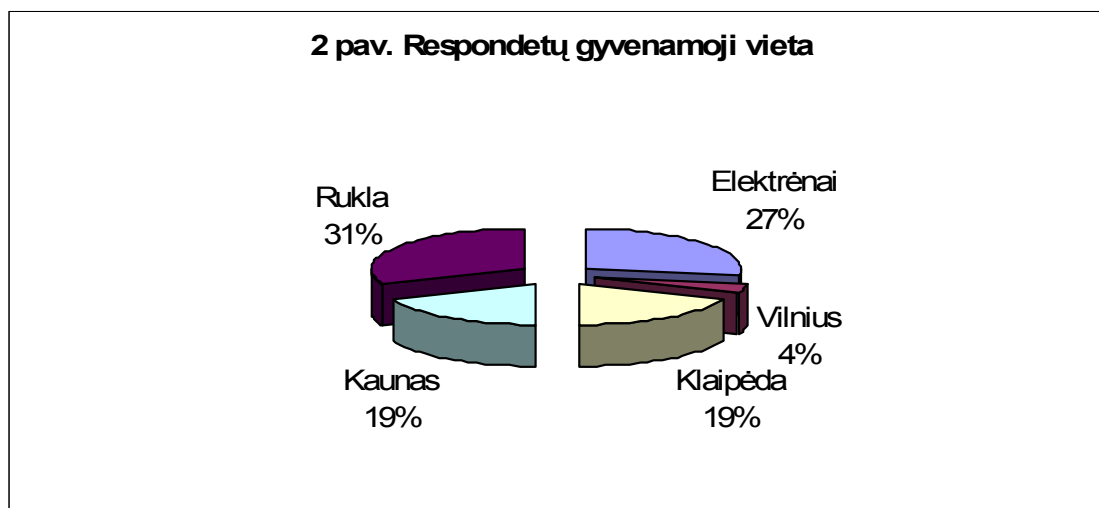
Respondentams atrinkti buvo taikyta tikslinė atranka: siekta identifikuoti ir apklausti tuos asmenis, kurie gyvena skirtinguose Lietuvos vietose. Viso buvo apklausta 52 asmenys. Buvo pasirinkti Elektrėnai, informaciją padėjo surinkti Elektrėnų savivaldybės slaugos ir socialinių paslaugų centras, kuris vykdo Prieglobstį gavusių užsieniečių socialinės integracijos programą pabėgėlių šeimoms, čia gyvena 27 proc. apklaustųjų.).

Antrame paveiksle matyti, kad iš Vilniaus arkivyskupijos CARITAS Pabėgėlių vykdomos programos sutiko užpildyti anketas 4 proc. asmenų, iš Klaipėdoje bei Kaune gyvenančių prieglobstį gavusių asmenų anketas užpildė po 19 proc., ir iš Ruklos – 31 proc. (žr. 1 lentelės duomenis).

¹⁰ Ketvirtasis ir Penktasis Periodinis pranešimas pagal tarptautinę konvenciją dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo, patvirtintas 2008 m. birželio 25 d. nutarimu Nr.709 // Valstybės žinios. 2008. Nr. 84-3349.

1 lentelė Apklausoje dalyvavusiųjų pasiskirstymas pagal gyvenamąją vietą

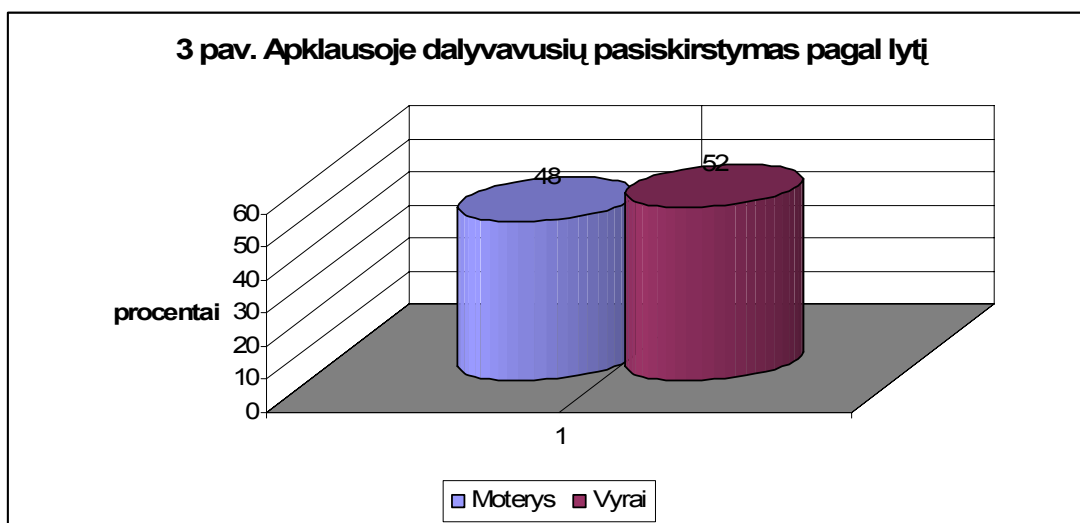
Gyvenamoji vieta	Respondentų skaičius	Procentais
Elektrėnai	14	27
Vilnius	2	4
Klaipėda	10	19
Kaunas	10	19
Rukla	16	31
Iš viso	52	100

Apklausoje dalyvavo 25 moterys ir 27 vyrai, o tai atitinkamai sudarė 48 proc. moterų ir 52 proc. vyrų. (žr. 3 lentelės duomenis ir 3 pav.) Migracijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos duomenimis 2007 m. daugiau prašymų suteikti prieglobstį yra pateikę vyrai – 62 proc.

2 lentelė Apklausoje dalyvavusiųjų pasiskirstymas pagal lytį

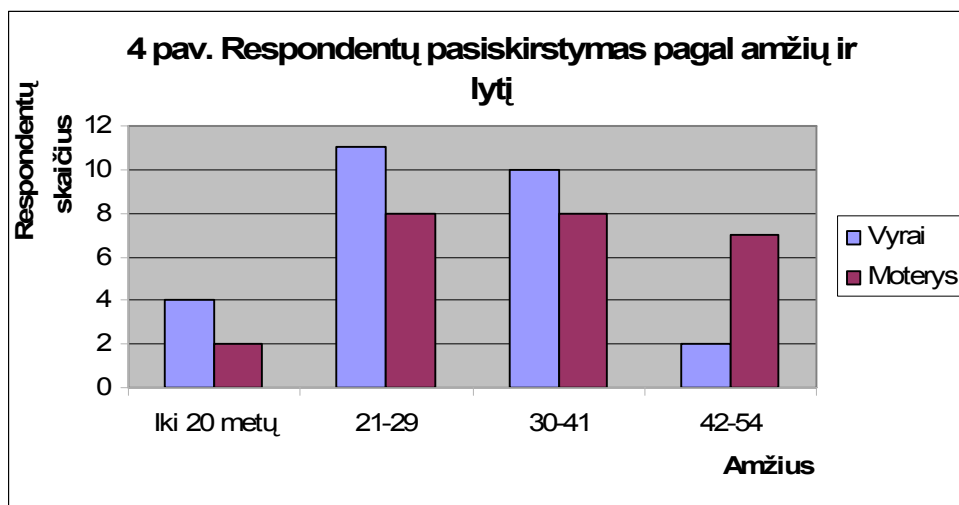
Lytis	Respondentų skaičius	Procentais
Moterys	25	48
Vyrai	27	52
Iš viso	52	100

Apklausoje dalyvavo labai įvairaus amžiaus pabėgėliai. Pažymėtina, kad tai sąlyginai jauni žmonės, 36 proc. apklaustųjų buvo nuo 21-29 metų, nuo 42-54 metų buvo 17 proc. asmenų. (žr. 3 lentelės duomenis). Tai atitinka bendras tendencijas respublikos mastu, nes prieglobsčio prašytojai nuo 18 iki 36 metų (45 proc.). Mažiausiai prieglobsčio prašytojų yra vyresnių nei 60 metų. Ketvirtame paveikslėlyje matyti tyrime dalyvavusių respondentų pasiskirstymo pagal amžių ir lytį palyginimas.

3 lentelė Apklausoje dalyvavusiųjų pasiskirstymas pagal amžių

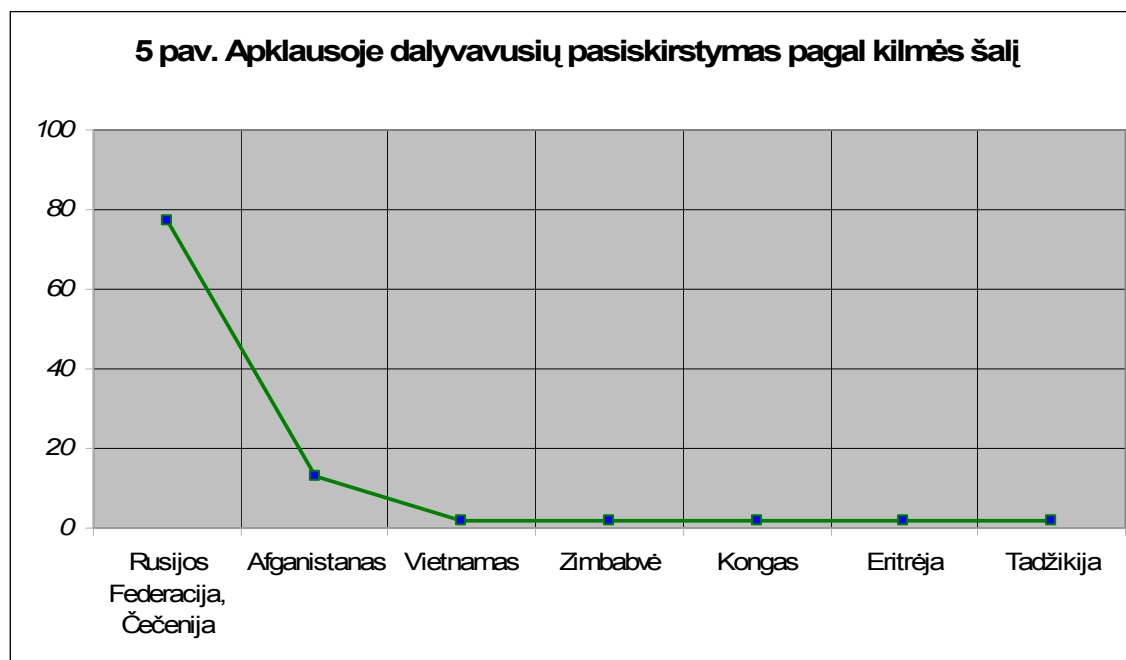
Amžiaus grupė	Respondentų skaičius	Moterys	Vyrai
Iki 20 metų	6	2	4
21-29	19	8	11
30-41	18	8	10
42-54	9	7	2
Iš viso	52	25	27

Pagal kilmės šalį respondentai pasiskirstė taip: didžiąją daugumą sudarė čečėnai – 77 proc., 13 proc. afganų ir po 2 proc. kitų valstybių. (žr. 4 lentelės ir 5 pav. duomenis). Tarpusavyje respondentai kalbasi gimtąja kalba, dalis jų nurodė, kad pramoko lietuviškai. Pagrindinės kalbos – rusų, anglų, prancūzų, čečėnų. Tai atitinka bendrus statistinius duomenis respublikos mastu. Migracijos departamento duomenimis didžiausią prieglobsčio prašytojų dalį sudaro Rusijos Federacijos piliečiai – 76 proc. Kalbant apie prieglobsčio prašytojų tautinę priklausomybę čečėnai yra pagrindinė tautybė tarp prieglobsčio prašytojų – 70 proc., nepaisant to, kad likusiąją dalį sudaro platus tautybių ir etninių grupių spektras. Apskritai čečėnų tautybės asmenys sudaro apie 80 proc. visos pabėgėlių bendruomenės.

4 lentelė Apklausoje dalyvavusių pasiskirstymas pagal kilmės šalį

Kilmės šalis	Respondentų skaičius	Procentais
Rusijos Federacija, Čečenija	40	77
Afganistanas	7	13
Vietnamas	1	2
Zimbabvė	1	2
Kongas	1	2
Eritrėja	1	2
Tadžikija	1	2
Iš viso	52	100

Respondentų išsilavinimo lygis nėra aukštas. Daugiausia yra baigusių vidurinę mokyklą – 57 proc., 6 proc. turi aukštąjį išsilavinimą ir po 10 proc. - pradinę bei pagrindinę mokyklą. (žr. 5 lentelę).

5 lentelė Apklausoje dalyvavusiųjų pasiskirstymas pagal išsilavinimą

Išsilavinimas	Respondentų skaičius	Procentais
Pradinė mokykla	5	10
Pagrindinė mokykla	5	10
Vidurinė mokykla	30	57
Aukštesnioji, profesinė mokykla	3	6
Nebaigta aukštoji mokykla	5	9
Aukštasis	3	6
Beraščiai	1	2
Iš viso	52	100

Dauguma iš apklaustųjų neturi jokios specialybės – 75 proc. apklaustųjų. Turimos specialybės atitiko išsilavinimo lygį. Moterys nurodė, kad jos turi siuvėjos, virėjos, telefonistės, dažytojos, pardavėjos specialybes, vyrai atitinkamai – vairuotojų, suvirintojų, mūrininkų, virėjų, inžinieriaus statybininko specialybes, vienas jų – advokatas. (žr. 6 lentelę).

6 lentelė Apklausoje dalyvavusiųjų pasiskirstymas pagal specialybės turėjimą

Ar turite specialybę	Respondentų skaičius	Moterys	Vyrai
Taip	18	9	9
Ne	34	16	18
Iš viso	52	25	27

Dauguma respondentų turi šeimą – 70 proc., 11 proc. – nevedę, (netekėję), gyvena su savo partneriais, 7 proc. – nevedę (netekėjusios), 4 proc. – našliai. Kadangi dauguma turi šeimą, todėl respondentai nurodė vaikų skaičių, kuris yra gana nemažas. (žr. 7 lentelę)

7 lentelė Apklausoje dalyvavusiųjų pasiskirstymas pagal šeiminių padėtį

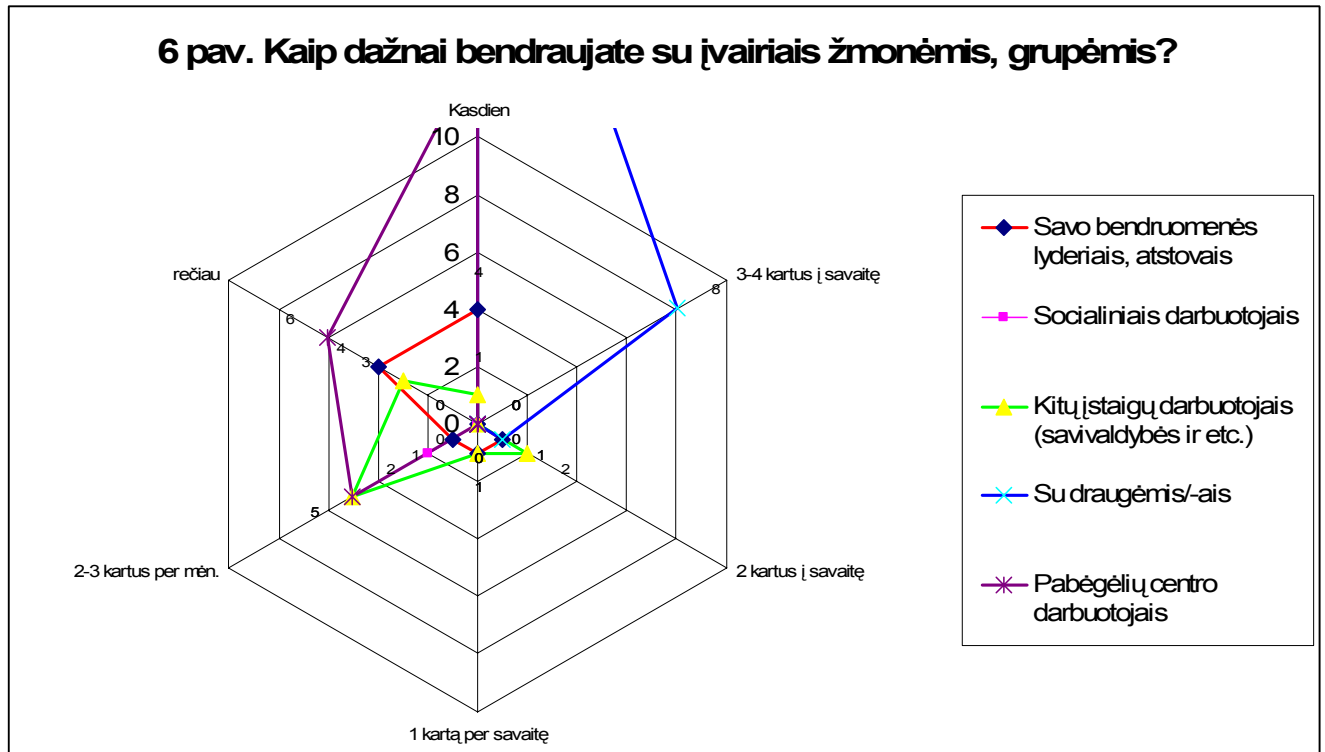
Šeimyninė padėtis	Responden- tų skaičius	Procentais
Turiu sutuoktinį (-ę), su kuriuo (-ia) kartu gyvenu	36	70
Nevedęs/netekėjusi. Šiuo metu gyvenu su savo partneriu (-e)	6	11
Turiu sutuoktinį (-ę), bet kartu negyvename	2	4
Turiu partnerį (-ę), bet kartu negyvename	1	2
Išsituokęs (-usi)	1	2
Nevedęs/netekėjusi, niekada negyvenau su partneriu	4	7
Našlys(-ė)	2	4
Iš viso	52	100

Į klausimą kaip dažnai bendrauja su įvairiais žmonėmis respondentai atsakė, kad daugiausia kasdien bendrauja su draugėmis ir draugais, su sutuoktiniu, socialiniais darbuotojais, pabėgėlių centro administracija. Labai retai bendrauja su savo bendruomenės lyderiais, palyginus mažai - su įvairių nevyriausybinių organizacijų atstovais, su žurnalistais ir policija bendrauja retai, bet vienodas respondentų skaičius atsakė į šį klausimą teigiamai. Tai rodo 8 lentelės duomenys. Pažymėtina, kad dalis respondentų vengė atsakyti į šį klausimą. Šeštame paveikslėlyje matyti kaip pasiskirsto respondentų bendravimas su tam tikromis grupėmis ir/ ar asmenimis.

8 lentelė Kaip dažnai bendraujate su įvairiais žmonėmis, grupėmis?

Kaip dažnai bendrauju:	Kasdien	3-4 kartus į savaitę	2 kartus į savaitę	1 kartą per savaitę	2-3 kartus per mėn.	rečiau
Su tėvais	6	-	-	3	8	3
Su sutuoktiniu, partneriu, sugyventiniu	14	-	-	1	-	-
Su vaiku/-ais	9	-	-	1	-	-
Su vaiko /-ų mokytojais, mokykla	-	-	-	-	1	9
Savo bendruomenės lyderiais, atstovais	4	-	1	1	1	4
Sveikatos priežiūros specialistais	3	-	5	3	3	16
Socialiniais darbuotojais	11	-	-	-	2	-
Kitų įstaigų darbuotojais (savivaldybės ir etc.)	1	-	2	1	5	3
Įvairių NVO atstovais	-	-	-	1	-	8
Su draugėmis/-ais	24	8	1	-	-	-
Narkotikų pardavėjais, pirkėjais	2	-	1	-	-	3
Žurnalistais	-	-	-	-	-	8
Policininkais	-	-	-	-	-	10
Pabėgėlių centro darbuotojais	13	-	-	-	5	6

6 pav. Kaip dažnai bendraujate su įvairiais žmonėmis, grupėmis?

Atsakant į klausimą su kuo paprastai aptariate savo problemas, rūpimus dalykus, ko prašote patarimo ar pagalbos bei pasiskolinti pinigų nelaimės atveju, dauguma respondentų nurodė, kad pasikalbėti svarbiais klausimais norėtų su Pabėgėlių centro darbuotojais, šeimos nariais, draugais ir specialistais. Tik vienas respondentas nurodė, kad neturi su kuo bendrauti. Kai kurie respondentai nurodė, kad per mažai jų tautybės asmenų yra, todėl neturi su kuo bendrauti. (žr. 9 lentelės duomenis)

9 lentelė Su kuo paprastai aptariate savo problemas, rūpimus dalykus, ko prašote patarimo ar pagalbos bei pasiskolinti pinigų nelaimės atveju?

	Pasikalbėti Jums svarbiais reikalais	Prašytumėte patarimo, kreiptumėtės pagalbos	Paskolintų Jums pinigų nelaimės atveju
Neturiu / nėra su kuo	1	-	-
Šeimos narys (tėvai, vaikai)	7	5	6
Sutuoktinis (partneris, sugyventinis)	5	4	2
Artimas giminaitis (ne šeimos narys)	4	3	5
Savo bendruomenės lyderiai, atstovai	1	2	-
Draugas/-ė, draugai	7	6	4
Specialistas (gydytojas, socialinis darbuotojas, įstaigos tarnautojas ar kt.)	7	10	-
Kaimynas/-ė	4	3	1
Žurnalistai	1	1	-
Pabėgėlių centro nariai	8	8	1

Labai įdomiai pasiskirstė respondentų atsakymai į klausimą į ką kreiptumėtės, jei Jums reikėtų pagalbos. Daugiausia respondentų savo problemas linkę aptarti su draugais, pasiskolinti pinigų . rūpintis jų šeimos nariais (vaikais ar suaugusiais), prižiūrėti namus (ūkį), jiems išvykus padėti apsipirkti, atlikti ūkio darbus irgi prašytų draugų, tačiau susirasti darbą, susirasti būstą, persikraustyti jie bevelija prašyti valstybės institucijų pagalbos ir nevyriausybinių organizacijų lyderių. Tai rodo 10 lentelės duomenys.

10 lentelė Į ką kreiptumėtės, jei Jums reikėtų pagalbos?

	Į nieką	Į tėvus	Į sutuoktinį	Į kitus šeimos narius	Draugus	Valstybės įstaigas ar organizacijas	Bendruomenės lyderius, atstovus	Įvairias NVO	Kt.
1. Pasikalbėti apie jų problemas, patarti	-	2	3	1	9	3	3	2	4
2. Paskolinti kokią nors įrangą, įrankius	1	2	1	3	3	-	-	-	1
3. Paskolinti pinigų	-	4	4	4	6	-	-	-	1
4. Padėti susirasti darbą	-	-	-	-	1	10	3	8	5
5. Prižiūrėti namus (ūkį), jiems išvykus	8	1	-	5	8	1	-	-	-
6. Padėti apsipirkti	1	2	1	2	12	6	-	-	-
7. Rūpintis jų šeimos nariais (vaikais ar suaugusiais)	-	2	5	5	8	1	-	-	-
8. Atlikti ūkio darbus	4	6	1	4	6	-	-	-	1
9. Susirasti būstą, persikraustyti	-	-	-	-	7	11	8	3	3
10. Prašyti kitos pagalbos (kokios)	-	-	-	-	1	1	-	-	1

Į klausimą per paskutinius dvejus metus, kiek kartų Jūsų bendruomenės žmonės susitelkė ir kartu kreipėsi į valdžios institucijas, pabėgėlių centro administraciją ar politinius lyderius dėl visai bendruomenei aktualių klausimų, respondentai pasiskirstė taip: niekada nesikreipė 34 proc. 50 proc kreipėsi du ir daugiau kartų. (žr. 11 lentelę). Sėkmingą kreipimąsi nurodė vos keletas respondentų, dauguma jų nurodė, kad kreipimasis nebuvo sėkmingas. (12 lentelė)

11 lentelė Per paskutinius dvejus metus, kiek kartų Jūsų bendruomenės žmonės susitelkė ir kartu kreipėsi į valdžios institucijas, pabėgėlių centro administraciją ar politinius lyderius dėl visai bendruomenei aktualių klausimų?

Niekada	Du ar kelis kartus	Kartą	Daug kartų	Nežino
18	26	-	6	1

12 lentelė Ar bent kartą toks kreipimasis buvo sėkmingas?

Taip	Ne
12 arba 23 proc.	30 arba 58 proc.

Į klausimą kiek vietinė valdžia (savivaldybės taryba, meras, seniūnas, pabėgėlių centro valdžia) atsižvelgia į Jūsų bei kitų pabėgėlių centro gyventojų išsakytą nuomonę, priimdami sprendimus, kurie susiję su Jumis, dauguma respondentų atsakė teigiamai, nemaža jų dalis mano, kad kartais atsižvelgia ir maždaug po lygiai pasiskirsto atsakymai, kad retai atsižvelgia ir niekada neatsižvelgia. (žr. 13 lentelę)

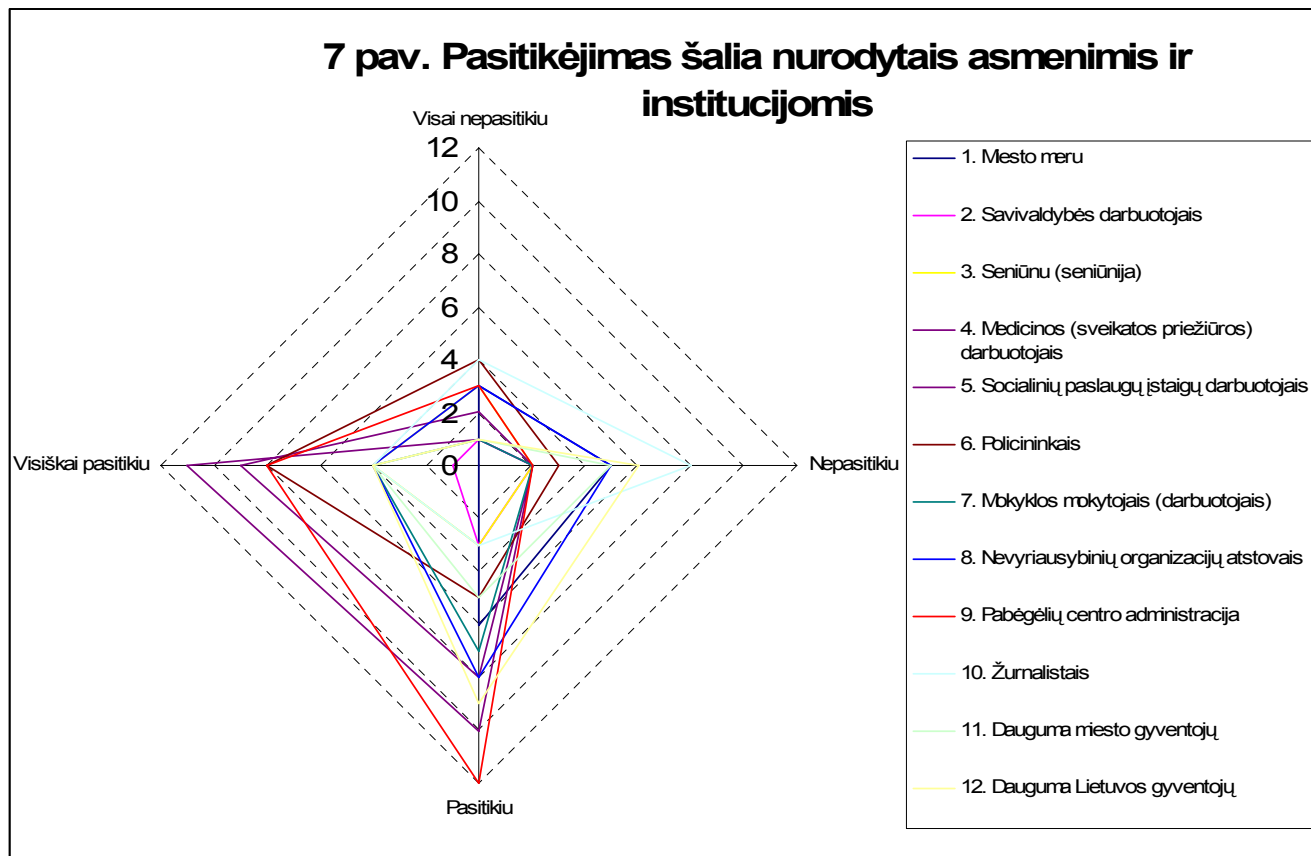
13 lentelė Kiek vietinė valdžia (savivaldybės taryba, meras, seniūnas, pabėgėlių centro valdžia) atsižvelgia į Jūsų bei kitų pabėgėlių centro gyventojų išsakytą nuomonę, priimdami sprendimus, kurie susiję su Jumis?

Dažniausiai atsižvelgia	Kartais atsižvelgia	Labai retai atsižvelgia	Niekada neatsižvelgia
14	11	6	7

Kaip rodo 14 lentelės duomenys visiškai pasitiki respondentai (dauguma atsakiusių) medicinos personalo bei sveikatos priežiūros darbuotojais, socialinių paslaugų darbuotojais, policininkais ir Pabėgėlių centro administracija. Respondentai yra linkę labiau pasitikėti nei nepasitikėti (žr. 7 pav.).

14 lentelė Prašome pasakyti, kaip Jūs pasitikite ar nepasitikite žemiau nurodytais asmenimis ar institucijomis?

	Visai nepasitikiu	Nepasitikiu	Pasitikiu	Visiškai pasitikiu
1. Miesto meru	3	5	6	
2. Savivaldybės darbuotojais	1	2	3	1
3. Seniūnu (seniūnija)	3	2	3	4
4. Medicinos (sveikatos priežiūros) darbuotojais	1	2	10	11
5. Socialinių paslaugų įstaigų darbuotojais	2	2	8	9
6. Policininkais	4	3	5	8
7. Mokyklos mokytojais (darbuotojais)	1	2	7	4
8. Nevyriausybinių organizacijų atstovais	3	5	8	4
9. Pabėgėlių centro administracija	3	2	12	8
10. Žurnalistais	4	8	3	4
11. Dauguma miesto gyventojų	1	5	5	4
12. Dauguma Lietuvos gyventojų	1	6	9	4

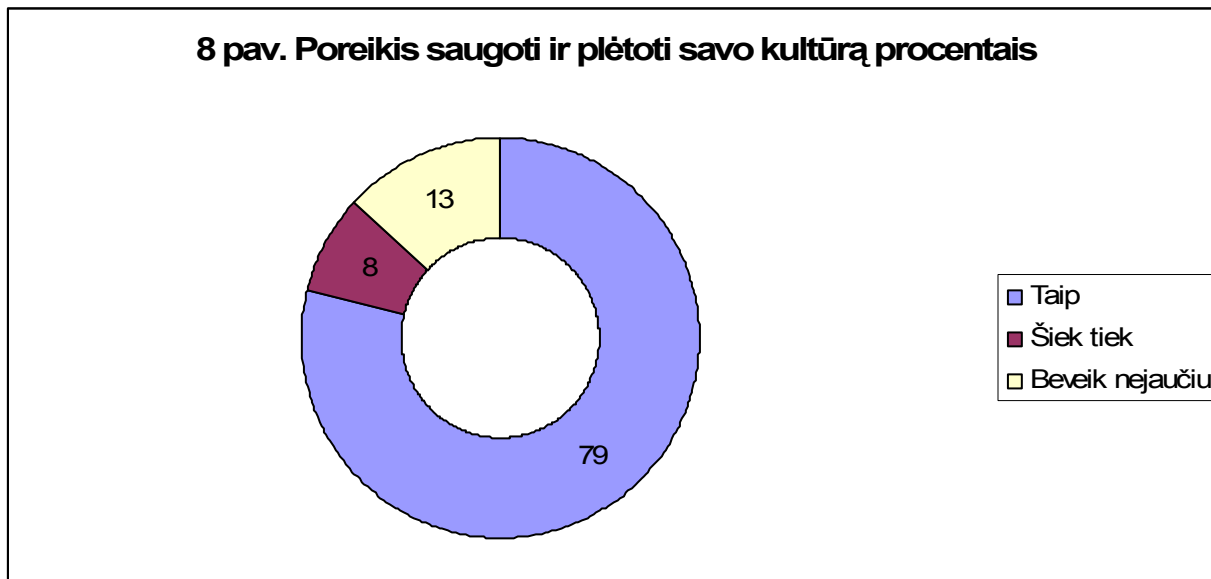

Į klausimą ar jaučiate poreikį saugoti ir plėtoti savo kultūrą, dauguma respondentų atsakė teigiamai – 73 proc. Kai kurie respondentai apgailestavo, kad per mažai sutiko savo tautiečių Lietuvoje, todėl kalbėti apie tautinės kultūros plėtojimą yra labai sudėtinga. Moterys pageidauja, kad vaikai galėtų lankyti valgio gaminimo būrelius, kurių nėra mokyklose, per juos vaikai pažintų lietuvių tradicinius valgius ir išmokytų kitus savųjų. Tik labai nedidelė dalis respondentų atsakė, jog poreikio plėtoti kultūrą nejaučia (žr. 15 lentelę ir 8 pav.).

15 lentelė. Ar jaučiate poreikį saugoti ir plėtoti savo kultūrą?

Taip	Šiek tiek	Beveik nejaučiu	Visai nejaučiu
38	4	6	-

8 pav. Poreikis saugoti ir plėtoti savo kultūrą procentais

Į klausimą ar turite sąlygų saugoti ir plėtoti savo kultūrą, dauguma respondentų atsakė, kad labai sudėtinga, ypač tiems, kurių negausios bendruomenės. Dalis respondentų neatsakė į šį klausimą, nes dar labai neseniai atvykę, gyvena Lietuvoje vos du mėnesius. Kaip rodo 16 lentelė respondentų atsakymai pasiskirstė taip: 50 proc. apklaustųjų atsakė teigiamai, 19 proc. atsakė, jog neturi sąlygų ir 2 proc., kad beveik neturi sąlygų.

16 lentelė Ar turite sąlygų saugoti ir plėtoti savo kultūrą?

Taip	Ne	Beveik ne
26	10	8

Į klausimą ko reikia, kad galėtumėte vystyti savo kultūrą - laiko, lėšų, dėmesio, patalpų, požiūrio, įstatymų, kt., respondentai atsakė labai įvairiai. Dalis jų pageidavo, kad savosios kultūros vaikai būtų mokomi mokyklose, kad valstybinės lietuvių kalbos būtų mokoma ne tik Rukloje, bet ir kitose gyvenamose teritorijose, kai kurie pakartojo, kad nejaučia poreikio, per mažai tautiečių, o ir tie patys neaktyvūs. Kai kurie respondentai nurodė, kad trūksta visko, kitiems, kad visko gana, dalis pasigedo vietinės valdžios dėmesio ir požiūrio. Į šį anketos klausimą atsakė mažai respondentų.

Į klausimą ar pabėgėlių centre vyksta pasirodymai, kultūrinis gyvenimas, dalis respondentų atsakė, kad kartais vyksta, bet retai, vyksta lietuvių tradicinės šventės, Į šį anketos klausimą taip pat atsakė mažai respondentų.

Į klausimą ar daug jūsų (ar panašios) kultūros žmonių yra pabėgėlių centre, respondentai atsakė labai įvairiai, kai kurie čečėnų tautybės asmenys įvardijo 20, 30 šeimų, dalis jų sakė nežinantys, kai kurie įvardino, kad pažinojo keletą žmonių iš Afrikos, keletas respondentų įvardino, kad centre yra musulmonų tikėjimą išpažįstančių asmenų. Beveik visi respondentai nurodė, kad su kitais pabėgėliais palaiko kultūrinius ryšius. Tik du respondentai nurodė, kad retai bendrauja.

Į klausimą ar gaunate pasiūlymų pasirodyti, koncertuoti, dalyvauti įvairiuose kultūros projektuose, renginiuose Lietuvoje, dauguma respondentų apgailestavo, kad tokių pasiūlymų nesulaukė – 52 proc., 7 proc. patvirtino, kad dažnai arba kelis syk yra gavę tokį pasiūlymą. (žr. 17 lentelę).

17 lentelė Ar gaunate pasiūlymų pasirodyti, koncertuoti, dalyvauti įvairiuose kultūros projektuose, renginiuose Lietuvoje?

Taip, dažnai	Taip, kelis syk	Taip, vienasyk	Negavome
4	4	1	27

Į klausimą ką jums duotų galimybė plėtoti savo kultūrą, respondentai atsakė – pasitikėjimą, ramybę tai leistų nepamiršti savo šaknų, ypač tai aktualu vaikams, nori, kad juos suprastų lietuviai. Į šį klausimą atsakė mažai respondentų.

Į klausimą kaip lietuviai, jūsų manymu, priima kitų kultūrų žmones respondentai atsakė skirtingai. Keletas respondentų išreiškė nuomonę, kad, pavyzdžiui, juodaodžius geriau toleruoja didžiųjų miestų gyventojai, ypač Vilniaus. Kituose miestuose visgi pasitaiko rasistinių pasisakymų, užgauliojimų, žmonės gatvėse visada atkreipia į juos dėmesį, ypač vaikai. Čečėnų tautybės respondentai nurodė, kad jiems nemalonu, kada jų tautybės žmones lietuviai sieja su teroristais – taip pasisakė 17 proc. čečėnų bendruomenės narių. Dalis respondentų nurodė, kad lietuviai juos priima gana įvairiai - 25 proc.. priklausomai nuo aplinkybių, kai kurie nurodė nežiną. Gana nemažas

procentas respondentų nurodė, kad lietuviai juos priima gerai – 42 proc., kai kas tam neteikė reikšmės ir į klausimą atsakė, kad priima įprastai. (žr. 18 lentelę).

18 lentelė Kaip lietuviai, jūsų manymu, priima kitų kultūrų žmones?

Gerai	Neblogai	Čečėnus sieja su teroristais	Įvairiai	Įprastai
22	4	9	13	1

Į klausimą kokie jūsų ateities planai, kaip jie susiję su Lietuva, dauguma respondentų atsakė, kad norėtų gyventi Lietuvoje, norėtų turėti savo verslą čia, <...> „Iš šalies išvykti neplanuoju, nes ji man padėjo, kai to man labiausiai reikėjo“, šie asmenys sudaro 46 proc., dalis, 21 proc., buvo neapsisprendusių, kita dalis, 15 proc., planuoja grįžti į tėvynę kai tik baigsis karas, labai maža dalis abejoja, kol kas nežino, nori, kad vaikai pabaigtų mokslus Lietuvoje. (žr. 19 lentelę).

19 lentelė Kokie jūsų ateities planai, kaip jie susiję su Lietuva?

Gyventi Lietuvoje	Grįžti į Tėvynę kai baigsis karas	Nežino
24	8	11

Į klausimą ar Jūs susipažinę su Lietuvos įstatymais? Ar jie padeda Jums puoselėti savo kultūrą, dalis respondentų nurodė, kad šiek tiek apie įstatymus žino, tačiau jie kultūros plėtotei įtakos neturi arba įstatymai ir netrukdo ir nepadeda. Atsakiusių skaičius apie tai ar susipažinę su Lietuvos įstatymais ar ne pasiskirstė po lygiai.

IŠVADOS

Apibendrinant apklausos duomenis galima išskirti kai kurias teigiamas tendencijas dirbant su pabėgėliais¹¹:

1. Lietuvos Respublika nesulaiko prieglobsčio prašytojų;
2. Lietuvos Respublika padeda pabėgėliams¹² integruotis į visuomenę;
3. Lietuvos Respublikos valstybės institucijos bendradarbiauja su nevyriausybinėmis organizacijomis (Lietuvos Raudonasis Kryžius, Vilniaus Caritas ir kt.);
4. Vyksta dialogas su pabėgėlių¹³ bendruomene Lietuvoje.

Sveikatos draudimas, kurį Lietuvos Respublikos Vyriausybė suteikia prieglobstį gavusiems asmenims, leidžia jiems pasinaudoti universaliomis ir būtinomis priežiūros sąlygomis. Pabėgėlių priėmimo centras siūlo kalbos ir kompiuterinius užsiėmimus ir dienos priežiūrą vaikams. Lietuvių kalbos pamokų lankymas yra privalomas. Dalis respondentų anketose nurodė, kad šių kursų nepakanka tobulai išmokti kalbą, visose anketose nurodoma, kad su kitais pabėgėliais ir administracija daugiausia jie kalba rusų arba anglų kalba ir tik nedidele dalis nurodo, kad susikalba lietuviškai. Kultūrinio savitumo išlaikymui kai kurių respondentų nuomone irgi skiriamas nepakankamas dėmesys. Su neigiamais stereotipiniais vertinimais susiduria respondentai, kurie gyvena mažesniuose respublikos miestuose, ypač tai akcentavo juodaodžiai respondentai. Pasak jų, daugiau pakantumo ir tolerancijos gali tikėtis Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje.

Nežiūrint teigiamų dalykų, vis tik šioje srityje reikėtų daugiau supažindinti Lietuvos visuomenę su prieglobstį Lietuvoje gavusiais asmenimis, daugiau teigiamų straipsnių apie juos žiniasklaidoje, tolerancijos ugdymas turėtų prasidėti vaikų darželiuose, mokykloje, skatinti nevyriausybinių organizacijų veiklą šioje srityje. Kaip rodo žemiau pateikiama 20 lentelė, pabėgėliai susiduria su neigiamu visuomenės požiūriu.

¹¹ Bendrinis terminas, kuris apima visus pagal LR galiojančius teisės aktus suteikiamus trijų formų prieglobsčius.

¹² Bendrinis terminas, kuris apima visus pagal LR galiojančius teisės aktus suteikiamus trijų formų prieglobsčius.

¹³ Bendrinis terminas, kuris apima visus pagal LR galiojančius teisės aktus suteikiamus trijų formų prieglobsčius.

20 lentelė Socialinė distancija skirtingų grupių atžvilgiu: neigiamų nuostatų pavyzdžiai¹⁴

Klausimas: „Čia išvardytos įvairios žmonių grupės. Prašome pasakyti, su kuo nenorėtumėte gyventi kaimynystėje?“ (Paminėjusiųjų proc.)

Grupės	1990 EVS	1999 EVS	2005 05 ETC	2005 12 PVI	2006 02 ETC	2007 02 ETC
Čigonai	59	62	77	70	75	68
Musulmonai	34	31	51	51	58	59,5
Čečėnai	-	-	55	-	53,5	59
Pabėgėliai	-	-	54	-	45	51
Žydai	18	21	31	30,5	25	18
Homoseksualai	87	68	61	65,5	64,5	58

¹⁴ 1990 bei 1999 m. Europos vertybių tyrimo duomenys, 2005 m. Pilietinės visuomenės instituto vertybių tyrimo duomenys; Etninių tyrimų centro užsakymu 2005 m. gegužės mėn. 5–8 d. *RAIT* atliktos apklausos, 2006 m. vasario mėn. 14–21 d. *Spinter* atliktos apklausos, ir 2007 m. vasario 5–19 d. *Spinter* atliktos apklausos duomenys.

PASIŪLYMAI IR REKOMENDACIJOS

Dėl migracijos Lietuvoje daugėja ne lietuvių tautybės asmenų, ilgainiui didžiuosiuose miestuose pradės formuotis naujos etninės, rasinės ir religinės gyventojų grupės. Tai kels naujų iššūkių pilietinei ir demokratinei visuomenei, nes nemaža dalis Lietuvos visuomenės neturi bendravimo su kitų kultūrų, papročių ir religijų atstovais patirties. Taigi visuomenės informavimas ir švietimas – būtina ir svarbi etninių, kultūrinių, religinių konfliktų grėsmės mažinimo ir etninių grupių atskirties formavimosi prevencijos priemonė. Siekiant visuomenę šviesti diskriminacijos, galimų jos apraiškų klausimais ir skatinti jos toleranciją kitos rasės ar tautybės asmenims, nuolat rengiamos antidiskriminacinės visuomenės informavimo kampanijos, seminarai ir konferencijos kovos su diskriminacija ir tolerancijos skatinimo temomis. Kaip parodė tyrimo rezultatai, reikėtų:

1. Tęsti valstybės ir savivaldybės institucijų bei nevyriausybinų organizacijų atstovų, dirbančių socialinės integracijos srityje, informavimo bei mokymo programą, skirtą palengvinti šių institucijų darbą integruojant pabėgėlius, skatinti tarpusavio bendradarbiavimą ir bendrą šioje srityje kylančių problemų sprendimą.
2. Siekiant paskatinti pabėgėlius¹⁵ labiau integruotis į Lietuvos visuomenę, rekomenduoti valstybės institucijoms, dirbančioms tautinių mažumų teisių užtikrinimo srityje organizuoti valstybinės kalbos kursus „naujųjų tautinių mažumų“ atstovams (imigrantams) jų gyvenamose savivaldybėse.
3. Atlikti bendrojo lavinimo mokyklų mokymo priemonių tolerancijos ir multikultūrinio ugdymo turinio analizę, bei parengti rekomendacijas jo tobulinimui.
4. Kadangi nemaža dalis prieglobstį gavusiųjų yra moterys ir vaikai, reikėtų parengti ir įgyvendinti programas ir projektus, skirtus prieglobstį Lietuvoje gavusių jaunų žmonių ir moterų integracijai.
5. Užtikrinti atvirą ir palankią aplinką nevyriausybinų organizacijų, dirbančių socialinės integracijos, pilietiškumo ugdymo, žmogaus teisių srityse kūrimuisi ir veiklai visoje Lietuvoje.
6. Remti jaunimo ir su jaunimu dirbančių organizacijų programas ir projektus smurto, rasizmo, ksenofobijos prevencijos srityje, skatinančius ir ugdančius pagarbą įvairovei, taikiai kultūrai ir žmogaus teisėms nacionaliniame ir savivaldybių lygmenyje.

¹⁵ Bendrinis terminas, kuris apima visus pagal LR galiojančius teisės aktus suteikiamus trijų formų prieglobsčius.

7. Rekomenduoti Lietuvos Respublikos švietimo ministerijai traukti žmogaus teisių klausimus (tame tarpe ir pabėgėlių teisių) į bendrojo lavinimo mokyklų programą.
8. Valstybiniu mastu inicijuoti, skatinti, palaikyti ir globoti egzistuojančias toleranciją, tarpkultūrinį pažinimą ir pakantumą, tarpusavio supratimą ugdančias tarptautines ir nacionalines kampanijas.
9. Įkurti tarpžinybinę komisiją, koordinuojančią žmogaus teisių srityje dirbančių institucijų veiklą bei bendradarbiaujančią su tarptautinėmis žmogaus teisių organizacijomis.

LITERATŪRA

1. Lietuvos Respublikos įstatymas dėl 1951 m. Konvencijos dėl pabėgėlio statuso bei 1967 m. Protokolo dėl pabėgėlio statuso ratifikavimo Nr. VIII-85 // Valstybės žinios. 1997. Nr. 12.
2. Europos Sąjungos Tarybos reglamentas Nr. 343/2003/EB, nustatantis valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio vienoje iš valstybių narių pateikto prieglobsčio prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijus ir mechanizmus. Official Journal of the European Union. No.L50/1, 25.2 2003;
3. Europos Sąjungos Tarybos direktyva Nr. 2003/9/EB, nustatanti minimalias normas dėl prieglobsčio prašytojų priėmimo Official Journal of the European Union. No.L31/18, 6.2 2003;
4. Europos Sąjungos Tarybos direktyva Nr. 2003/55/EB, dėl minimalių normų suteikiant perkeltiesiems asmenims laikiną apsaugą esant masiniam srautui ir dėl priemonių, skatinančių valstybių narių tarpusavio pastangų priimant tokius asmenis ir atsakant už tokio veiksmo padarinius, pusiausvyrą. Official Journal of the European Union. No.L212/12, 7.8 2001;
5. Europos Sąjungos Tarybos direktyva Nr. 2003/86/EB, dėl teisės į šeimos susijungimą. Official Journal of the European Union. No. L 251, 03. 10.2003;
6. Europos Sąjungos Komisijos pakeistas pasiūlymas dėl Tarybos direktyvos dėl valstybėse narėse taikomų pabėgėlio statuso suteikimo ir atšaukimo procedūrų minimalių standartų (COM(2002) 326 final/2.a
7. Lietuvos Respublikos įstatymas dėl užsieniečių teisinės padėties Nr. IX-2206 // Valstybės žinios. 2004. Nr73-2539.
8. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. rugsėjo 2 d. nutarimas Nr. 1122 // Valstybės žinios. 2004. Nr. [136-4949](#).
9. Ketvirtasis ir Penktasis Periodinis pranešimas pagal tarptautinę konvenciją dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo, patvirtintas 2008 m. birželio 25 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr.709 // Valstybės žinios. 2008. Nr. 84-3349.
10. Vidaus reikalų ministro 2004 m. lapkričio 15 d. įsakymas Nr.1V-361 // Valstybės žinios. 2004. [168-6196](#)).

11. Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Vidaus reikalų ministerijos Užsieniečių registracijos centro nuostatų patvirtinimo. 2004m. sausio 16 d., Nr. 4-37 // Valstybės žinios. 2004. Nr. 12-365.
12. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas „Dėl Lietuvos valstybės paramos teikimo užsieniečių, gavusių prieglobstį Lietuvos Respublikoje, integracijos tvarkos aprašo tvirtinimo“, 2004 m. spalio 21 d. Nr. AI-238 // Valstybės žinios. 2004. Nr. 157-5741.
13. Pabėgėlių apsauga: tarptautinės pabėgėlių teisės vadovas. Vadovas parlamentarams. Nr. 2-2001, 2001.
14. Visockienė Lyra. Pabėgėlių teisė. Vilnius. Mykolo Riomerio universitetas, 2005.
15. Vadapalas Vilemas, Tarptautinė teisė. Bendroji dalis. Vilnius, Eugrimas, 1998